

Димитриєнко Єлизавета. Педагогічний вплив на розвиток креативної складової фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови / Єлизавета Димитриєнко // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць / за ред. доц. В.В. Павленко. – Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2018. – С. 63-68.

Димитриєнко Єлизавета,

студентка 33 групи ННІ іноземної філології.

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В.В. Павленко

Педагогічний вплив на розвиток креативної складової фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови

Креативність, за Клодом Адріаном Гельвецієм, – це рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що становить відносно стійку характеристику особистості. Це здатність творити, створювати, привносити щось нове в цей світ. Проблема розвитку креативності широко обговорюється педагогами й ученими. Увага до цієї проблеми не послаблювалась у психолого-педагогічній науці протягом усього часу її розвитку. Їй були присвячені дослідження видатних вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів, зокрема П. Блонського, Л. Виготського, В. Давидова, А. Занкова, Г. Костюка, Г. Люблінської, Н. Менчинської, М. Шардакова та ін. Проте в сучасних умовах ця проблема набуває нового звучання, нових відтінків. Важливою складовою у формуванні креативності студентів є саме педагогічний вплив, але не завжди педагог здатен правильно вплинути на розвиток творчого потенціалу студента.

Тому мета цієї статті полягає у визначенні факторів і методів педагогічного впливу на розвиток творчого потенціалу студентів у закладах вищої освіти як засобу підвищення якості підготовки фахівців.

Креативність як ціннісно-особиста категорія є істотним резервом самоактуалізації особистості і сьогодні значною мірою виступає своєрідним механізмом адаптації особистості студента до соціальних змін. Для того щоб

внутрішньо відповідати сучасній дійсності, фахівець повинен не просто адаптуватися до нової ситуації, а й бути спроможним змінювати її, змінюючись і розвиваючись при цьому сам. Важливість проблеми формування креативної особистості в процесі професійного становлення визначає її значення – соціальне, тому що формується не просто нова людина з особливим складом мислення, здатним до радикальних змін і перетворень, а спеціаліст нової формації, який долучиться до прогресивних перетворень у суспільстві. Е. Лузік вважає креативність критерієм якості системи підготовки фахівців [3]. На нашу думку, наявність у майбутнього вчителя креативності говорить його оригінальність, діалогічність та критичність його мислення, здатність до генерування ідей, готовність створювати, опановувати та використовувати нововведення у педагогічній діяльності

Велику роль у розвитку креативності відіграє навчальна діяльність. Це передбачає пошук нового змісту та організаційних форм у системі освіти, особливе значення надається її методологічній складовій. У спеціальних дослідженнях зокрема зазначається, що креативний підхід до проблеми навчання припускає не вирішення готових дидактичних завдань, а генерацію, творче формулювання і опрацювання ідей, задумів і проектів у широкому соціальному аспекті життя. Джерелом творчої активності студентів є, перш за все, інтерес до процесу та результату своєї праці. Зацікавленість студентів процесом і результатом своєї діяльності забезпечуються наявністю пізнавальної мотивації, усвідомленням набуття знань, що веде до перебудови психологічних процесів сприймання, пам'яті, мислення, уяви. Як відомо, формуванню пізнавальних мотивів сприяють усі засоби удосконалення навчального процесу: оновлення змісту навчальних курсів, модернізація структури занять, налагодження міжпредметних зв'язків, удосконалення методів навчання, розширення форм самостійної роботи студентів.

Варто визначити основні передумови розвитку креативного потенціалу людини: розвиток креативної грамотності, накопичення і систематизація запасу тієї інформації, на основі якої можна творити щось нове, а також

удосконалення навичок, необхідних для відповідного виду діяльності [6]. Креативна грамотність полягає у володінні базовими прийомами пошуку, аналізу, продуктивного опрацювання інформації, від якої залежить ефективність творчої діяльності [4]. Педагог повинен мати на меті створення відповідних умов для розвитку креативності студента, а саме, забезпечити відсутність критики на стадії народження ідей, що і дозволить подолати внутрішній бар'єр, який часто є перешкодою для бачення проблеми в новому світлі.

Розвиток креативного потенціалу майбутніх учителів, зокрема іноземних мов, стимулюють самостійні розробки, спостереження, науково-дослідницька діяльність, участь у наукових та науково-практичних конференціях і семінарах. Тим самим створюються умови для професійного саморозвитку, самоствердження й самовираження особистості майбутнього фахівця. Ми підтримуємо тих дослідників креативності, які вважають, що на етапі базової професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у педагогічних закладах вищої освіти слід широко використовувати евристичні методи навчання [7], що активно стимулюють розвиток творчого потенціалу студентів, сприяють формуванню їхніх креативних якостей. Розглянемо основні з них.

Метод аглютинації призначений для формування умінь поєднувати несумісні в реальному світі якості, властивості або частини об'єктів, наприклад: гарячий сніг, об'єм порожнечі, солодка сіль, чорне світло тощо. Застосування цієї методики сприяє розвитку в них фантазії, уяви, здатності до висування сміливих ідей та гіпотез. Цю методику можна використовувати під час проведення активних лекцій та практичних занять.

Метод проектів орієнтує навчальний процес на активізацію навчальної діяльності студентів з урахуванням їхніх особистісних потреб та індивідуальних якостей. Метою проектної діяльності в освіті вважають своєрідний перехід від розвитку особистості до саморозвитку, розкриття її інтелектуального й креативного потенціалу. Ми вважаємо, що можливими

формами й методами організації проектної діяльності під час навчання майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти можуть бути такі: виконання проектів у малих групах або індивідуально, закріплення навчального матеріалу з конкретних тем у вигляді творчого завдання або підсумкове повторення у вигляді проекту (під час виконання контрольних робіт, написання курсових та дипломних робіт з іноземних мов або методики їх викладання).

Метод Дельфі дозволяє за допомогою опитувань, інтерв'ю, мозкових штурмів тощо досягти максимального узгодження думок групи дослідників у визначенні правильного рішення. Цей метод дозволяє уникнути відкритих зіткнень між носіями протилежних поглядів, оскільки виключає безпосередній контакт експертів між собою. Його доцільно використовувати при проведенні науково-практичних онлайн-конференцій чи обговоренні актуальних проблем на відповідних форумах.

Майбутній учитель іноземної мови повинен не лише чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію, а й уміти генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв'язання проблемних педагогічних ситуацій і задач, тобто володіти креативністю мислення. Тому, особливу увагу хочемо звернути на *метод мозкового штурму (brainstorming)*. Метод мозкового штурму – це спроба знайти рішення проблеми за допомогою стимулювання творчої активності. «Мозковий штурм» уперше був запропонований Алексом Осборном наприкінці 30-х рр. минулого століття, спрямований на колективний пошук ідей, розділення процесів генерації і критики в часі. [1]. Основна ідея мозкового штурму – послабити контроль над своїми думками, дозволивши їм литися суцільним некерованим потоком у напрямку вирішення якої-небудь проблеми. Такий підхід дозволяє вийти за рамки стандартних рішень, які не призводять до бажаного результату.

За звичайних прийомів обговорення та розв'язання проблем виникненню новаторських ідей перешкоджають контролюючі механізми свідомості, які сковують потік цих ідей під тиском звичних, стереотипних

форм прийняття рішень. Застосуванню даного методу в навчальній діяльності студентів можуть перешкоджати такі фактори: страх перед невдачею, побоювання видатися смішним тощо [2]. Тому серед умов успішного проведення методу мозкового штурму виокремимо такі: максимальна зацікавленість усіх учасників у досягненні результату, абсолютний авторитет керівника (педагога) в організації роботи, чітке дотримання правил мозкової атаки, відсутність критики, висловлення будь-якої думки без побоювання, що вона буде невдалою, стимулювання різного виду ініціативи, зміна, комбінування, удосконалення запропонованих ідей, прагнення до більшої кількості нових ідей.

Для того, щоб ефективно використати цей метод, варто дотримуватися певних вимог. Перш за все, оптимальна кількість учасників становить 5–10 осіб. Роботу слід почати з постановки проблеми, яку необхідно вирішити. Викладач повинен бути впевнений, що студенти розуміють, чого від них очікують, що вони мають можливість фіксувати ідеї, що їхнє розміщення в аудиторії дозволяє спілкуватися без перешкод. Найзручнішим є розташування довкола столу, коли учасники бачать обличчя один одного і в них є місце, щоб робити записи. Після закінчення часу, відведеного на роботу, студенти озвучують ідеї, які були висунуті при колективному обговоренні. Разом із викладачем починається розгляд ідей, аналізується їхня придатність для вирішення поставленої проблеми. Результатом є вибір найбільш оригінальної ідеї [5]. Ми можемо виділити кілька основних етапів у роботі за методом «мозкового штурму»:

- 1) визначення проблеми;
- 2) накопичення ідей;
- 3) групування накопичених ідей та пропозицій, їх обговорення, відбір, визначення оригінальної та оптимальної ідеї для розв'язання проблеми у подальшій діяльності.

Під час занять із вивчення іноземних мов метод «мозкового штурму» є найбільш ефективним для вивчення нової лексики, розвитку комунікативних

здібностей та навичок читання мовчки. Варто зауважити, що в процесі іншомовного спілкування студенти надають увагу правильності побудови фраз, лексико-граматичним структурам, більше того, можуть допомагати одне одному виправляти помилки та вдосконалювати знання англійської мови, що сприяє покращенню командної взаємодії. Відбувається розвиток творчого та асоціативного мислення, завдяки чому в пам'яті закріплюються слова, вирази, зникає мовний бар'єр. Цей вид діяльності дозволяє викладачеві (який тут є організатором, керівником та стимулятором процесу) зрозуміти, наскільки добре чи погано студент засвоїв матеріал (лексику, граматику). Застосування методу «мозкового штурму» в навчальному процесі дозволяє вирішити такі завдання: стимулювання творчої активності студентів, зв'язок теоретичних знань із практикою, формування здатності концентрувати увагу і розумові зусилля на вирішенні актуального завдання та надання студентам змоги бути більш впевненими та розкутими.

Отож одним із методів педагогічного впливу на формування креативного потенціалу студентів та розвитку творчого мислення є створення таких навчальних ситуацій, за яких студенти включаються в реальний навчальний процес. Безперечно важливим є розкриття індивідуальних якостей, здібностей, інноваційного потенціалу майбутніх учителів; виховання вміння виявляти свою індивідуальність, власне сприйняття проблеми, ситуації в різних сферах діяльності; стимулювання творчої активності при вирішенні різних завдань; створення оптимальних умов для прояву інтелектуальної і творчої активності з урахуванням когнітивного стилю кожної окремої особистості. Ми визначили, що важливим аспектом формування креативної складової фахової підготовки студентів є введення в навчальну діяльність евристичних методів навчання. Однак слід пам'ятати, що процес формування педагогічної творчості у майбутніх учителів не матиме ефективних наслідків, якщо не буде передбачена його органічна єдність із розвитком становлення їх творчої особистості, формуванням вміння сприйняти педагогічну діяльність як творчий процес.

Список використаних джерел

1. Дмитрієва Л. Д. Креативні прийоми вироблення ідей / Л. М. Дмитрієва // Елітаріум : Центр дистанційного навчання, 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.elitarium.ru
2. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті / Навчальний посібник. – Київ : КНЕУ, 1999. – 128 с.
3. Лузік Е. В. Креативність як критерій якості системи підготовки фахівців профільних ВНЗ України / Е. В. Лузік // Вища освіта України. – 2006. – №3. – С. 76-82.
4. Павленко В. В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема / В. В. Павленко // Проблеми освіти : наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015. – Вип. 85. – С. 152–158.
5. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навч.- метод. посіб. / О. І. Січкарук. – Київ : Таксон, 2006. – 88 с.
6. Солсо Р. Когнитивная психология / Р. Солсо. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
7. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / А. В. Хуторской. – Москва : Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.